

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Muusikaosakond

pärimusmuusika õppekava

Kathi Koch

PÜHA ON TUNNE

Loov-praktilise lõputöö teoreetiline osa

Juhendaja: Celia Roose (MA)

Kaitsmisele lubatud.....

(juhendaja allkiri)

Viljandi 2019

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Õpikogemuse kirjeldus.....	4
1.1. Muusikaline teekond enne TÜ Viljandi kultuuriakadeemiat.....	4
1.2. Õpingud TÜ Viljandi kultuuriakadeemias	5
2. Kontserdikava kontseptsioon ja repertuaar	9
2.1. Kontserdikava idee kujunemise lugu.....	9
2.2. Repertuaar.....	10
2.2.1. Fanclub Waltz	10
2.2.2. Laulu Võim	11
2.2.3. Näki Valts	11
2.2.4. Ristitud Mets.....	12
2.2.5. Loomine	12
2.2.6. Vihmakõne, vellekõne	13
2.3. Lugude vahel	14
3. Ettevalmistusprotsess	15
3.1. Kaasmuusikud ja proovid	15
3.2. Heli ja valgus	15
Kokkuvõte	17
Kasutatud allikad ja kirjandus	18
Lisad	19
Lisa 1. Fanclub Waltz.....	19
Lisa 2. Laulu Võim.....	21
Lisa 3. Näki Valts	22
Lisa 4. Ristitud Mets.....	23
Lisa 5. Loomine	25
Lisa 6. Vihmakõne, vellekõne	26
Lisa 6.1. Nimetu torupilliviis	26
Lisa 6.2. Kuri Perenaine.....	26
Lisa 6.3. Vihmakõne, vellekõne	27
Lisa 7. Kontserdikava	28
Summary.....	29

Sissejuhatus

Loov-praktilise lõputöö teoreetilise osa eesmärgiks on analüüsida õpikogemust Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia pärimusmuusika erialal ning anda ülevaade diplomikontserdi kontseptsioonist, esitusele tulevatest paladest ning nende valiku põhimõtetest.

Olen valinud oma kontserdikava läbivaks teemaks püha. Püha on keeruliselt seletatav tunne ning igal inimesel on oma püha, mille tähendusvälja kuulub ka isiklikkus (Arukask 2019). Minu jaoks teeb asjad või nähtused pühaks tunne, mis nendega seondub. Tunne, et miski on väärt austust ja lugupidamist (EKSS 2009). Püha on loodus - vihm, päike, meri, mets; püha on kodu, juured ja päritolu; ja pühaks pean ka oma mõtteid ja tundeid, mis on jätnud minusse sügava jälje ning mis on aluseks minu loominguks. Sellest mõttest ajendatuna sündis kontserdi pealkiri “Püha on tunne” ning lugude valiku olen teinud selle põhjal, mis on minu jaoks püha.

Lugusid esitan nii oma põhipillidel, milleks on klaver ja torupill, kui ka instrumendil, mida ise enda jaoks kõige põhilisemaks pean – häälel. TÜ Viljandi kultuuriakadeemiasse õppima asudes ei teadnud ma veel, et hääl võiks mulle instrumendina kõige südamelähedasemaks saada, kuid tagantjärele mõeldes on see minu jaoks olnud nii koolisiseselt kui ka -väliselt üks olulisemaid muusikalisi väljendusvahendeid.

Töö koosneb kolmest osast, millest esimene annab ülevaate minu senisest muusikalisest teekonnast ning õpingutest pärimusmuusika erialal. Teises peatükis avan diplomikontserdi “Püha on tunne” kontseptsiooni ning kirjeldan repertuaari kuuluvaid lugusid ja nende valiku põhimõtet. Kolmandas peatükis kirjeldan kontserdi korralduslikku poolt ehk muusikute kaasamist, helindamist, valgustamist ja lava paigutust.

Täna oma juhendajat ja lauluõpetajat Celia Rooset, kaasmuusikuid, oma klaveriõpetajaid Themuri Sulamanidzet, Villu Talsit ja Iñaki Sandovali ning torupilliõpetajaid Juhan Suitsu ja Merike Paberitsi.

1. Õpikogemuse kirjeldus

1.1. Muusikaline teekond enne TÜ Viljandi kultuuriakadeemiat

Minu muusikaliste õpingute teekond on olnud katkematu alates viiendast eluaastast ning olnud üsna kirev. Tartu I Muusikakoolis õppisin õpetaja Sille Preimani käe all klassikalist klaverit ning samal ajal käisin ka muusikakallakuga koolis, milleks oli Tartu Karlova Gümnaasium. Pärast keskkooli lõppu tundus ainukene loogiline valik õppida muusikat edasi. Saanud keskkooli viimasel poolel aastal dirigeerimise eratunde Tiia Puhvelilt, otsustasin koorijuhtimisega edasi tegeleda. Ühe aasta õppisin dirigeerimist Tallinna Ülikoolis Raul Talmari käe all ning edasi Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias (EMTA) muusikapedagoogika õppekaval Andres Heinapuu juhendamisel. EMTAs jätkasin ka klassikalise klaveri õpinguid Niina Maiorova juures ning viimasel õppeaastal lisandus ka saateklass Viktor Gurjeviga.

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia õpingutele eelnevalt oli mu kokkupuude muusikaga suures osas klassikaline - klaver, koorilaul, dirigeerimine. Sealsete õpingute ajal avastasin enda jaoks muusikas ka palju muud. Näiteks õppisin ma kaks aastat Tanel Rubeni juures löökpille (džäss). Pärimusmuusikaga puutusin esimest korda süvitsi kokku EMTA II õppeaasta alguses kui osalesin valikainena regilaulmise stilistikas, mida andis veel viimast korda Veljo Tormis. Aine olid tookord valinud vaid kaheksa tudengit, mis tegi regilaulu laulmise seltskonna mõnusalt väikeseks ja seega ka laulmise mõttes turvaliseks. Mind puudutas loengu juures kõige enam õppejõu Veljo Tormise kirg, millega ta regilauludest ja nende laulmisest rääkis ning kui huvitavaks ta seda nähtust ise pidas. Seni olin regilaulust pigem arvanud kui millestki väga algelisest ja lihtsast, kuid 2012. aasta sügisel kuulnud loeng avas mu meeled ning tekitas tunde, et see on midagi, millest soovin veelgi rohkem teada saada.

2013. aasta suvel võtsin esimest korda osa Eesti ETNO laagrist, mille järel olin juba kindel, et soovin pärimusmuusikaga süvitsi tegeleda. Jäänud oli veel viimane õppeaasta EMTAs, mil soovisin lisapillina õppida torupilli, et end järgmise aasta TÜ Viljandi kultuuriakadeemia sisseastumiskatsetel kindlamana tunda. Kahjuks ei leitud mulle õpetajat. Olin terve senise elu õppinud süvitsi ainult klaverit ning kuna ma seda rahvapilliks ei pidanud, siis olin loobumas mõttest õppida Viljandis pärimusmuusika erialal. Viimase õlekõrrena mõtlesin löökpillide erialal kultuuriakadeemiasse sisse astuda ning võtsin ühendust Kristjan Priksiga. Meie ühe ja ainsa kohtumise ajal tutvustas Priks mulle tamburiinimaailma, kuid julgustas mind siiski klaveriga Viljandisse õppima asumata. Tema sõnutsi oli ta kunagi esimene, kes kitarriga pärimusmuusika erialale vastu võeti ja kuna uute pillide lisandumist pärimusmuusika erialal soositi, siis miks mitte proovida klaveril. Seetõttu otsustasingi 2014. aastal minna TÜ Viljandi kultuuriakadeemia pärimusmuusika õppekava sisseastumiskatsetele ning mängida seal klaverit.

1.2. Õpingud TÜ Viljandi kultuuriakadeemias

Esimesel õppeaastal andis mulle klaveritunde Themuri Sulamanidze ning torupilli hakkas õpetama Juhan Suits. Mõlemad instrumendid olid minu jaoks väljakutsuvad. Torupilli ei olnud ma kunagi varem käes hoidnud ning klaverit olin küll terve elu mänginud, kuid mitte kunagi pärimusmuusika võtmes. Klaveri puhul oli keeruline leida seda õiget eesti traditsioonilise muusika tunnetust, kuna mina ei olnud varem eriti pärimusmuusikaga kokku puutunud ja ka minu õpetaja Themuri oli rütmi- ja džässmuusik. Seega saime koos palju leiutada, kuidas võiks kõlada eesti traditsiooniline muusika klaveril. Näiteks üheks võimaluseks oli mängida klaveril parema käega Juhan Maakeri lugusid jälgendades torupillipäraseid kaunistusi ning vasaku käega mängides rütmilist bassi. Lisaks tegelesime improviseerimisega, mis oli samuti minule kui terve senise elu noodi järgi mänginud üliõpilasele täiesti uus lähenemine klaveril. See nõudis eneseületust, kuid õppejõu toetav suhtumine aitas mul end selles protsessis mugavalt tunda.

Teadaolevalt ei ole pärimusmuusikat klaveril mängivaid eeskujusid Eestist võtta, mistõttu esimese õppeaasta teisel poolaastal püüdsin inspiratsiooni leida mujalt maailmast. Leidsin internetist iiri folkpianisti nimega Stephen Markham, kes YouTube'is iiri lugusid klaveril

õpetas. Tema järgi õpitud lood tekitasid minus taas lootust, et klaveril on siiski võimalik ka eesti traditsioonilist muusikat mängida.

Torupillimäng esimesel aastal kuigi hästi ei sujunud. Olin enda kätte saanud instrumendi, mis oli täiesti erinev klaverist ja sellega harjumine võttis kaua aega. Minu õppejõud Juhan Suits inspireeris ja motiveeris mind esimesel aastal palju, kuid pill oli väga võõras. Esiteks ei olnud ma kunagi varem puhkpilli mänginud ja korrektse hingamise paika saamine pilli mängimisel oli minu jaoks keeruline. Teiseks on torupilli sõrmiline vertikaalasendis, klaveri klahvistik asetseb horisontaalselt. Kolmandaks on torupillil kõrgemad noodid vasaku käe, klaveril parema käe all. Neljandaks saab torupillil uusi helisid sõrmi sõrmiliselt järjest lahti lastes, klaveril aga vastupidiselt - klahvile vajutades. Viies ja kõige harjumatum erinevus nende kahe pilli juures on see, et torupilli peab pidevalt kõrva järgi häälestama, aga klaver on spetsialisti poolt häälestatud. Seega tegelesin terve esimese aasta uue, minu jaoks müstilise instrumendiga tutvumisega.

Teine õppeaasta on pärimusmuusika suuna õppekaval eesti traditsioonilisele muusikale pühendatud aasta. Torupillil oli minu teema Jakob Kilströmi lugude analüüs ja õppimine. Noodistasin kõik mängitavad lood ning sain nõnda koos õppejõuga materjali analüüsides paremini aru torupillipärasest mängustiilist. Kui esimene õppeaasta oli olnud minu jaoks torupilliga tutvumise aasta, siis teise õppeaasta lõpuks tundsin end torupilli mängides märksa kindlamalt ja aasta lõpus esitatud lood said eksamikomisjonilt väga positiivse vastukaja.

Eesti muusika aastal valisin oma klaveriõppejõuks Villu Talsi. Mängisime Juhan Maakeri ja Karl Kikase lugusid. Maakeri torupillilugusid klaveril jäljendades pöörasime tähelepanu saatepartii mängimisele kasutades selleks erinevaid rütmistruktuure ja kõikvõimalikku harmooniat. Kikase lõõtsalugude mängimisel püüdsime leida klaveril tantsulisust ning jäljendada Kikase bassi mängimist. Inspiratsiooni ammutasime ka Iiri muusikute Martin Hayes'i ja Dennis Cahilli mängustiilist. Teise õppeaasta lõpuks tundsin ma lõplikult, et klaver ei ole minu jaoks see pill, millega mängida traditsioonilist Eesti muusikat. Näiteks lõõtspilli mängustiili klaverile üle kandes on mängides käed ebaloosulikus ja sunnitud asendis. Seega suhe klaverisse kui Eesti pärimuspilli kadus täielikult.

Teise poolaasta lõpus moodustasin ansambli nimega Etnosfäär, kuhu kuuluvad lisaks minule klahvpillimängija Kaarel Kuusk ning hiljem lisandus löökpillimängija Karl-Markus Kohv. Suures osas kuuluvad meie repertuaari arranžeringud, mille keskmes on vanem rahvalaul ehk

regilaul ning kuna mina olen ansambelis eelkõige lauljarollis, hakkasin lisaks pillimängule tegelema rohkem ka laulmisega.

Kolmandal aastal oli minu klaveriõppejõuks Iñaki Sandoval. Õpingute käigus tekkis taas suurem entusiasm klaverimängu vastu, kuna repertuaaris oli šoti ja iiri traditsioonilisest muusikast inspireeritud autorilooming, mis kõlas klaveril vastuvõetavalt. Lisaks traditsioonilise muusika mängimisele tegelesime ka klassikalise repertuaariga (J. S. Bach). Traditsioonilise muusika puhul tegelesime saatepartii kujundamisega ning väga palju ka üldise mängutehnika arendamisega. Õppejõu entusiasm klaverimängust oli nakatav ning temaga koos lugude mängimine väga inspireeriv. Kolmanda õppeaasta II poolaastal minust olenemata põhjustel klaveritunde ei toimunud ja minu suhe klaveriga katkes taas. Torupillimäng koos Juhan Suitsuga kulges seevastu väga meeldivalt kogu aasta vältel. Mängisime erinevate maade pärimuslugusid ning Eesti rahvakoraale.

Neljandal aastal oli minu klaveriõppejõuks taas Themuri Sulamanidze ning torupilliõppejõuks Merike Paberits. Klaveril mängisin taas lugusid iiri folkpianisti Stephen Markhami repertuaarist ning veidi tegelesime ka improviseerimisega õpitud lugude baasil. Torupillil mängisime samuti iiri lugusid ning lisaks Juhan Maakeri lugusid. Kui kolmandal aastal olin torupilli mängides muutunud veidi vabamaks ning püüdsin leida endale isikupärast mängustiili, siis neljandal aastal koos Paberitsiga asusime taas väga täpselt jäljendama Eesti lugusid, mis oli tehnika arendamise mõttes igati kasulik.

Neljandal õppeaastal paralleelselt õpingutega kultuuriakadeemias astusin Tartu Ülikooli kultuurikorralduse magistriõppekavale. Magistriõppes olen saanud muusikule kasulikke teadmisi näiteks kultuuripoliitika, autoriõiguste ja muusikaelu korraldamise kohta. Kahes koolis korraga õppimise periood on olnud pingeline, kuid silmaringi avardav.

Laulmisega tegelesin kõigi nelja õppeaasta vältel. Esimese õppeaasta teisel poolaastal algasid rahvalaulu gruppitunnid Celia Roose juhendamisel. Kui torupill oli võõras ja klaveril pärimuslike lugude mängimine tundus kohati lootusetu, siis laulmine oli see, mis õpingute algusest peale minu jaoks pärimusmuusika juures rõõmu ja entusiasmi tekitas. Laulutunnid Celia Roose ja hiljem ka Janika Orasega jätkusid kuni viimase õppeaasta esimese poole lõpuni. Erinevaid rahvalauluaineid olen saanud kogu õpingute aja TÜ Viljandi kultuuriakadeemias. Kõige rohkem nautisin ma neljandal kursusel läbiviidud regilaulu õpetamise praktikat. Talvistel õhtutel õpetasin neljale uudishimulikule ja kaasamõtlevale koolikaaslasele Karksist pärit regilauludest koostatud kava. Kõik IV kursuse üliõpilaste poolt

koostatud kavad esitati Pärimusmuusika aida kaminasaalis, kus publik oli oodatud kaasa laulma.

Oma õpingutele tagasi vaadates olen saanud mängustiili mõttes kasulikke ja lisaks endale olulisi ja väärtuslikke õppetunde. Oleksin tõenäoliselt klaveri asemel soovinud rohkem laulmisega tegeleda, kuid ei kahetse, et proovisin klaverit pärimusmuusikasse sobitada. Tean, et minu ideed torupilli ja lõõtsa klaveril jäljendamiseks on olnud inspiratsiooniks järgmistele klaveritudengitele, kes ehk leiavad selles instrumendis võimaluse mängida Eesti traditsioonilist muusikat.

2. Kontserdikava kontseptsioon ja repertuaar

2.1. Kontserdikava idee kujunemise lugu

Kontserdil põimib kavasse kuuluvad lood omavahel kokku märksõna püha. Püha on austus, püha on puutumatu, püha on tunne. Lood on valitud selle järgi, mis on mulle püha - minu emotsioonid, minu tunded, minu hääl ja minu vägi, minu vaim, looming ja mõtted, minu metsakodu ning minu juured, päritolu ja kodutunne. Kõigel loetellu kuuluval on tähtsus ka minu kontserdil.

Põhipillidena olen TÜ Viljandi kultuuriakadeemias õppinud klaverit ja torupilli, kuid kontserdil olen valinud oma põhiliseks muusikaliseks väljendusvahendiks laulmise. Tunnen, et kõige rohkem on mulle õpingute ajal avaldanud mõju just Celia Roose ja Janika Orase laulutunnid, mis on hoidnud mind pärimusmuusika lembuses ning andnud inspiratsiooni tegelemaks selle stiiliga ka väljaspool koolitunde. Ka minu huvi pärimusmuusika vastu laiemalt tekkis Veljo Tormise regilaulu stilstika loengus Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias. Seega tunnen, et kuigi õpitud on palju muudki, on laulmine lõpuks see, mis on mind pärimusmuusika stiili juurde kutsunud, selle juures hoidnud ja innustab sellega tegelema ka edaspidi.

Torupill ja klaver kuuluvad sellegipoolest ka diplomikontserdi kavasse. Esitan torupillil ühe välismaise (Saksamaa, Rootsi, Inglismaa) pala ning klaverit (s.h. süntesaatorit) kasutan nii saatepillina regilaulude saatmiseks kui ka omaloomingulise pala mängimiseks.

2.2. Repertuaar

Kontserdikava koostades olen pigem olnud minoorilembene. Ka minu torupilliõpetaja Juhan Suits on öelnud: „Duur on ülepaisutatult optimistlik”. Kontserdikavasse kuuluvad neli regilaulu, millest ühe esitan koos ansambliga Etnosfäär ning ühe koos Mari Meentaloga. Lisaks esitan ühe loo torupillil ning ühe akustilisel klaveril, millele lisab efekte Kaarel Kuusk. Palad on hoolikalt kavasse valitud ning sõnumid, mida nad endas kannavad, on minu jaoks tähendusrikkad ja austust väärivad ehk pühad. Enne iga pala kirjeldust olen ära märkinud, mis on selles loos minu jaoks püha.

2.2.1. Fanclub Waltz

Pühad on minu tähendusrikkad emotsioonid.

Olles TÜ Viljandi kultuuriakadeemias õppinud vaevalt paar kuud, tekkis minus kahtlustunne, kas olen siiski valinud õige eriala. Ma ei hoidnud oma mõtteid endale ning läksin ühte oma esimestest torupillitundidest üsna nukra olekuga. Ütlesin õppejõud Juhan Suitsule, et mul on paha tuju ja kas ta mängiks mulle midagi ilusat. Selle asemel, et arutleda selle üle, mis mul viga on või hoopis suhtuda mu tujudesse ükskõikselt, tegi õppejõud Suits täpselt seda, mida palusin. Ta võttis torupilli ja mängis üht kõige ilusamat torupillilugu, mida kuulnud olen. See oli “FanclubWaltz” (Lisa 1). Emotsioon, mida Suits oma torupillimänguga minus tekitas, on midagi, mida ei saa minult ära võtta. See on puutumatu ehk püha.

Pala nimi “Fanclub Waltz” on Juhan Suitsu enda pandud. Pealkiri tuli sellest, et palale ja selle esitusele oli tekkinud oma fännklubi. Lugu on Suitsu poolt kokku pandud kolmest valsist, mis tema sõnul on pärit Saksamaalt (Ralf Gehler - “B”), Rootsist ning Inglismaa lõõtsamängija sulest, kes elavat Prantsusmaal. Palad on Suitsule juhuslikult kõrva jäänud ning seetõttu ei tea ta enam nende täpset päritolu.

Esitan pala salvestuse järgi, mille tegin 2014. a Juhan Suitsu torupillitunnis. Võimalusel kasutan ka vahelduvat burdooni (parema käe käsivarre liikumine on abiks E-burdoonist D-burdooni saamisel kattes ära burdoonil oleva lahtise ava), kuna see annab paremini edasi seda emotsiooni, mille mina viis aastat tagasi torupillitunnis sain.

2.2.2. Laulu Võim

Püha on minu hää, minu vägi.

Kontserdi esimese regilaulu esitan kiigetoonil demonstreerimaks oma häält ja väge. Sissejuhatuses kirjeldasin, et minu jaoks teeb asjad või nähtused pühaks see tunne, mis nendega seondub. Antud juhul on püha minu hää ja minu vägi, kuna sellisel viisil (kiigeton) laulmine tekitab minus üleva tunde. Lauluteksti valisin selle järgi, et see läheks kokku kava kontseptsiooniga. Tekst on pärit Pilistverest ning sisu räägib sellest, kuidas on esitaja lood, laulud ja sõnad omandanud ning kui võimsalt ta neid esitab (Lisa).

*Ä mina petan pillihääle,
ä mina salgan sarvehääle.*

(Mari Jürgenson, Pilistvere khk)

Lauluviisiks valisin Jõelähtmelt pärit Mari Kilu ja Liisu Tampi poolt esitatud kiigelaulu viisi (Lisa 2). Laulu esitan koos Mari Meentaloga *a cappella* olles ise eeslaulja rollis. Laulmist alustan endale sobival kõrgusel ning lauldes püüan koos Mariga tabada mõnusat kiikumise tunnetust.

2.2.3. Näki Valts

Pühad on minu looming ja mõtted.

“Näki Valts” on kolmandal kursusel Villu Talsi ansamblitunni tarvis kirjutatud omaloominguline pala. Tookord arranžeerisin loo klaverile, väikekandlele, kahele flöödile ning kolmele viiulile. Diplomikontserdil tuleb aga lugu esitusele akustilisel klaveril, mille juurde kuuluvaid elektroonilisi efekte teeb reaajas Kaarel Kuusk.

Lugu on b-mollis, 6/8 taktimõõdus (Lisa 3). Loo algus ja lõpp on *rubato*, kuid loo keskel on kuulda valsilikku liikumist. Ühe osana toon sisse ka II kursusel õppejõud Talsi klaveritunnis omandatud Karl Kikaseliku bassipartii mängimise, st bassilöök on mõõdukalt rõhutatud ning kestab lühemalt kui terve löögi vältuses (Uppin 2015). Pala pealkiri tekkis koos loo endaga.

Silme ette tekkis suur virvendav veekogu ning kõrvu näki ümin. Tänu Kaarel Kuuse efektidele võiks ka loo kuulajal tekkida sarnane kujutluspilt.

2.2.4. Ristitud Mets

Püha on mets ja metsakodu.

Haljalast pärit laulu “Ristitud Mets” kuulsin esimest korda teisel kursusel Celia Roose Eesti pärimusmuusika tunnis (Lisa 4). Mind kõnetas toona eelkõige loo lihtne, kuid kõitev kaherealine viis, mida laulsime üheskoos saatena metsast filmitud videole. Hiljem on mind isegi rohkem puudutanud loo sünge sõnum metsast. Laulu sõnum on väga aktuaalne eriti praegusel ajal kui iga aastaga tehakse uusi metsaraie rekordeid (Pott 2019). Laul kirjeldab, kuidas mets hakkab alguses inimtegevuse tõttu kuivama ning linnud ei saa seal enam elada, kuid lõpuks saadakse mets taas lehtendama ning linnud saavad sinna tagasi lennata.

Selle lauluga olen eeslaulja rollis ja ootan publikut kaasa laulma. Saadan ise laulu “Ristitud mets” elektroonilisel klahvpillil Nord, mistõttu keskendun loo esitamisel korraga mitmele ülesandele – laulmine, saade ja publiku kaasahaaramine. Klahvpillil olen eelnevalt välja otsinud erinevad atmosfääri edasi kandvad helid (*soundscape*), milles võib ära tunda nii metsakohinat, linnulaulu kui ka saagimise kriiskavat heli. Kuigi lauluviisi iga rea viimasel silbil on pikendus (Lisa 4), siis püüan laulmisel siiski järgida teatavat meetrumit, et publikul oleks võimalik kaasa laulda, kuna nii on laulu sõnumil veelgi suurem jõud ja vägi.

2.2.5. Loomine

Pühad on minu kodu, juured ja päritolu.

Eelmine laul lõpeb sõnadega *pääsud pääle lendamaie* ja loomislaulu sisu räägib, kuidas pääsuke hakkab maailma ehitama. Laulus kirjeldatakse maailma sündi linnunadest. Neid muistseid lugusid on lauldud üle Eesti mitmesuguseid, mille seast olen valinud kontserdikavasse sellised sõnad ja viisi, mis haakuvad minu juurte ja kodutundega. Olen viimased viis aastat enda koduks pidanud Viljandit, mistõttu on esitusele tuleva loomislaulu sõnad pärit Suure-Jaanist Viljandimaalt (Lisa 5). Minu juured on aga pärit Tartust, mistõttu

olen Viljandimaa sõnadele juurde haakinud Tartu-Maarjast pärit viisi. Kokku moodustab see mind kõnetava loomisloo.

Loomiselauluks liituvad minuga laval ansambli Etnosfäär teised liikmed, klahvpillidel Kaarel Kuusk ja löökpillidel Karl-Markus Kohv. Seade on sündinud prooviruumis diplomikontserdi tarvis ühisloominguna. Laul on küll 2/4 taktimõõdus, kuid tunnetuslikult on see minu jaoks pigem 3/4 taktimõõdus (üks takt = üks löök). Saade on suurema osa ajast 4/4 taktimõõdus. Laul on seatud madala seitsmenda astmega D-duuri (miksoliüüdia).

2.2.6. Vihmakõne, vellekõne

Püha on loodus.

See laul käis minu jaoks läbi väga pika raja. Kõigepealt sündis II või III kursusel torupilliviis (Lisa 6.1), mis oli diplomikontserdil esialgu plaanis esitada instrumentaalpalana kahel torupillil koos Karolin Übneriga. Esimeses proovis tundus Übnerile lugu juba tuttav. Leidsime, et looming kõlab sarnaselt Lepaseree esitatud lauluga “Kuri perenaine” (Lisa 6.2). Otsustasin seetõttu ka selle lauluviisi torupillilooga kokku põimida. Lepaseree esitatud ja algselt Peeter Kure lauldud sõnad ei tundunud minu kontseptsiooni sobivat. Seega otsisin samale viisile regilaulu andmebaasist teised sõnad, mis on samuti Peeter Kure poolt ise üles kirjutatud. Lugu räägib karjapoisist, kellel ei ole vihmajärgi eest kuhugi varju minna (Lisa 6.3).

*Mul ei kodu kon ma kuiva,
tare kon ma tahene.*

(EÜS II 33 (11) < Rõngu khk., Aakre v., Pühaste k. - Peeter Kurg (1905))

Antud sõnad sobivad kontserdikavasse paremini, kuna pean pühaks ka loodust ja selle väge. Loodus ei küsi inimestelt, milline ilm neile sobiks ja vihm kastab märjaks ka kõige õnnetuma hinge kui seda soovib.

Kontserdikavale mõeldes mõistsin ühel hetkel, et mul on liiga palju kaasmuusikuid (pärimusmuusikute diplomikontserdil peab olema 2/3 kavast esitatud soolona) ning seega püüdsin lugu seada *looper*-ile, et seda üksi esitada. Loo seadmise käigus leidsin, et

torupilliviisi osad sobivad hästi laulu saatvateks *loop*-ideks ning lõpuks jäigi järele ainult laul ilma torupillita.

Laul on 3/4 taktimõõdus ning sellel puudub kindel helistik. Proovide käigus olen juhuslikult laulma hakanud helistikes vahemikus des-moll kuni e-moll. Laulu vältel kõlab *loop*-ina omaloodud torupilliviisi A-osa, laulu refrääni olen ära vahetanud torupilliviisi C-osaga ning pärast laulu lõppu kõlab torupilliviisi B-osa. Seega omaloodud torupilliviis kõlab kogu laulu vältel, kuid esitan seda lauldes mitte torupillil.

2.3. Lugude vahel

Lugude vahele kujundan erinevaid atmosfääri loovaid helimaastikke. Esimese pala lõppedes hakkab kõlama kiigekriigin, mis juhatab sisse kiigelaulu „Laulu Võim”. Laulu lõppedes kõlab veel hetkeks kiigekriigin ning juurde lisandub vaikselt veevulin, mis juhatab sisse „Näki Valtsi”. Kolmanda ja neljanda loo vahel on kuulda metsakohinat ja linnulaulu ning neljanda ja viienda loo vahel kõlavad lindilt linnuimitatsioonid.

Publiku jaoks koostan kontserdi paremaks jälgimiseks kavalehed. Kavalehed valmivad kontserdi ajaks ja seetõttu näidist loov-praktilise lõputöö lisades ei ole.

3. Ettevalmistusprotsess

3.1. Kaasmuusikud ja proovid

Minu kavas on erinevatel lugudel erinevad kaasmuusikud, mistõttu on proovid toimunud üksteisest sõltumatult. Üks muusik on minu diplomikontserdiga liitunud üsna spontaanselt. Harjutasin kodus klaveril “Näki Valtsi”. Kaarel Kuusk lindistas seda minu teadmata ning lõi lindistusele hiljem reaalselt juurde arvutiga erinevaid efekte. Kuna sain kohe aru, et efektid kannavad paremini edasi loo mõtet, kutsusin ta ka kontserdile kaastegevaks.

Kontserti planeerima hakates teadsin algusest peale, et soovin ühe loo esitada oma ansambli Etnosfääriga. Etnosfääri proovid toimusid maikuu Heino Elleri nimelises Muusikakoolis, kus lõime ühiselt laulule “Loomine” arranžeringu.

Lauluproovid juhendaja Celia Roosega toimusid nii Tartumaal, Viljandis kui ka Karulas. Proovides õppisin enda jaoks mugavat helistikku leidma, vabanema ebavajalikest popmaneeridest ning lihtsalt oma häälega laulma. Mari Meentaloga toimusid proovid suures osas läbi internetivahenduse. Saatsin talle salvestuse sellest, kuidas Celia Roosega esitusele tulevat laulu proovis laulsime ning tegin talle veel eraldi salvestuse, mille järgi oleks hea kaasa laulda. Proovide fookuses oli laulutämbri otsimine, leegajus ja mõnus kiikumise tunnetus.

3.2. Heli ja valgus

Olen saanud TÜ Viljandi kultuuriakadeemias õppides põnevaid helitehnoloogia aineid nagu muusikatehnoloogia alused, ProTools ja digitaalne helitöötlus, kuid sellegipoolest usaldasid kontserdi helikujunduse suures osas siiski professionaalidele. Helikujundamise ja -tehnika

(Nord klahvpill ja *looper*) õpetust ja nõu andis mulle Kaarel Kuusk. Kontserdi helindab Taavo Teras, kellega olen varasemalt palju koostööd teinud seoses ansambliga Etnosfäär, mistõttu võin olla kindel, et helindaja mõistab ka minu maitse-eelistusi.

Kontsert on suures osas mõtliku atmosfääriga ning laval toimuv visuaalselt staatiline. Plaanin leida valgustehnikuga koostöös dünaamilisust kontserdi visuaalse terviku loomiseks.

Kokkuvõte

Loov-praktilise lõputöö kirjaliku osa eesmärgiks oli anda ülevaade minu muusikuks kujunemisest ning diplomikontserdi ideest, kontseptsioonist ja repertuaarist.

Kontserdikavasse kuuluvad regilaulud, omaloomingulised palad ning üks välismaine torupilliviis, mis kokku pandud kolme erineva riigi lugudest (Saksamaa, Rootsi, Inglismaa). Valisin lood selle järgi, mis on mulle isiklikult püha. Mitme kontserdil kõlava pala juurde kuulub ka emotsionaalne lugu, mis need viisid ja sõnad mulle eriti südamelähedaseks on muutnud. Kuigi minu põhipillideks on õpingute jooksul olnud klaver ja torupill, esitan kontserdil lisaks ka neli regilaulu, kuna õpitud aastate jooksul on laulmine olnud üks minu olulisemaid muusikalisi väljendusvahendeid, mis mind on pärimusmuusika juurde kutsunud ja selle küljes hoidnud.

Tänan oma õpetajat ja juhendajat Celia Rooset, helindajat Taavo Terast, valguskujundajat ning kaasmuusikuid Mari Meentalo, Kaarel Kuuske ja Karl-Markus Kohvi.

Kasutatud allikad ja kirjandus

Arukask, M. (i.a). *Mida pühaks peetakse*. Kasutatud 30.04.2019, <http://maatundmine.estinst.ee/kohad/taevaskoja/62-mida-puhaks-peetakse/>

Eesti keele seletav sõnaraamat. (2009). Kasutatud 15.05.2019, <http://eki.ee/dict/ekss/>

Hurt, J. (1926). Eesti Rahvalaulud Dr. Jakob Hurda ja teiste kogudest. I köide. Tartu

Laugaste, E. (1989). Vana Kannel VI:1. Haljala regilaulud. Tallinn

Launis, A. (1930). Eesti runoviisid. Tartu

Pott, T. (2019). *Mullu raiuti Eestis rekordiliselt metsa*. Kasutatud 30.04.2019, <https://www.err.ee/933157/mullu-raiuti-eestis-rekordiliselt-metsa>

Uppin, J. (2015). *Karl Kikas inspiratsiooniallikana: mängustiili analüüs*. Loomingulise magistrieksami kirjalik osa. Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia ja Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia pärimusmuusika ühisõppekava.

Lisad

Lisa 1. Fanclub Waltz

Fanclub Waltz

Saksamaa

A ♩ = 100

5

9

13

17

21

25

29

33 Rootsi

Lisa 2. Laulu Võim

Küigeton

Jõelähtme khk
Noodistanud Kathi Koch

“Laulu Võim”

Kui ma hakan laulemaie
Laulemaie, lausemaie
Siis ei saa küla magada
Külas kõik tõusvad kuulamaie
Hullukse sõnu oskamaie
Lapse laulu kuulamaie
Kus see laps need laulud võtnud
Hulluke sõnad osanud
Küll mina teadsin, vaene lapsi,
Kust ma need lood lugesin,
Kust ma need laulud ladusin,
Kust need sõnad seadelesin

Kodu kangasta kududes -
Jalad mul tallasid tallaspuida
Käed mul kangasta kudusid
Suu mul sõnu seadelessi
Healt mina hästi lepitasin
Meelekest hästi mõlgutasin
Sealt ma need lood lugesin
Sealt ma need laulud ladusin
Ä mina petan pillihääle
Ä mina salgan sarvehääle
Kandeli kumu kaotan
Luo mina laulan teise muretsen

*H II 58, 777/8 (8) < Tallinn < Pilistvere khk., Kabala v. - J. Wompson < Mari Jürgenson, 83
a. (1896)*

Lisa 3. Näki Valts

Näki valts

Kathi Koch

A

5

B

13

Lisa 4. Ristitud Mets

EÜS X 1444 (23) - Vihula v. Karola k. - K. Viljak, J. Mark < Tohver Klembock 1913.

“Ristitud Mets”

Kudres Kadres, kuu sulane,
Midres Madres, maa sulane,
Pille tütarde pidaja,
Anne laste armastaja,
Kaie laste kaelastaja,
Maie tütarde magaja;
Magasid salu siessa,
Meie metsa keskeella.
Siis hakkas salu häbima,
Meie metsa kuivamaie.
Lehte puusta, rohtu maasta,
Sirgud siesta laulamasta,
Käod pealta kukkumasta,
Tiikumast meri tihased,
Kaikumast meri kajakad,
Laulamasta laane linnud.
Otsitie ristijaida,
Ristijaida, kastejaida,
Salu pika piirajaida,
Lehe laia leikajaida.
Toodi papid Paideesta,

Kösterid üle kiriku.
Ristitie meie metsa,
Ristitie, kastetie
Ühiksella oinastella,
Ühe lamba poegadella.
Ei saand salu sinama,
Meie metsa lehtendama,
Rohi ei maasta tõusemaie,
Käud ei sisse kukumaie,
Sirgud ei sisse laulemaie,
Pääsud ei pääle lendemaie.
Ristitie meie metsa,
Ristitie, kastetie
Ühiksella sõnnidella,
Ühe lehma poegadella.
Ei saand salu sinama,
Meie metsa lehtendama,
Rohi ei maasta tõusemaie,
Käud ei sisse kukumaie.
Sirgud ei sisse laulemaie,
Pääsud ei pääle lendemaie.

Ristitie meie metsa,
Ristitie, kastetie
Ühiksella poissidella,
Ühe naise poegadella.
Siis saadi salu sinama,
Meie metsa lehtendama,

Rohi maasta tõusemaie,
Käud sisse kukumaie.
Sirgud sisse laulamaie,
Tiikuma meri tihased,
Kaikuma meri kajakad,
Pääsud pääle lendamaie.

H II 38. 131. J. A. Rehberg 6. Anu Tamberg

Haljala, 189

Lisa 5. Loomine

Tartu-Maarja khk

“Loomine”

Pääsukene, linnukene,
Lendis ümber meie kiike
Ümber meie kiigeõrre
Otsis pennile pesada
Otsis õrrele aset ta
Alla õrre audumesta
Ei saand õrrele aset ta,
Ei saand pennile pesada
Alla õrre audumesta
Tulli jäle tõise korra
Siis sai pennile pesada
Alla õrre aududa
Hakkas ta pesa koguma
Riegudesta raagudesta
Sõnajala solmedesta
Kasteeina kaeladesta

Pilliroo pinnudesta
Siis sai pesa valmis saanud
Akkas ta mune munema
Munes kuu, munes päeva
Munes poole kolmandalle
Akkas poegi audumaie
Audus kuu, auduspäeva
Audus poole kolmandalle
Akkas poegi pillutama
Kuku kuku üksi poega
Kuku kuus taeva alla
Kuku kuku teene poega
Kuku päävas pääle ilma
Kuku kuku kolme poega
Kuku kesale kivisse

Lisa 6. Vihmakõne, vellekõne

Lisa 6.1. Nimetu torupilliviis

Nimetu torupilliviis

Kathi Koch

The musical score for 'Nimetu torupilliviis' is presented in three staves. The first staff, labeled 'A', is in 3/8 time and consists of a sequence of eighth notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4. The second staff, labeled 'B', starts at measure 9 and contains a sequence of notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4. The third staff, labeled 'C', starts at measure 17 and contains a sequence of notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4, with a triplet of eighth notes (G4, A4, B4) at measure 19.

Lisa 6.2. Kuri Perenaine

Kuri perenaine

Rõngu

The musical score for 'Kuri perenaine' is in 4/4 time. The first staff contains the melody: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4. The second staff contains the lyrics: *õk - kõ - o - õ - o, õk - kõ - o - õ - o, õk - kõ - o - õ - o, õ - o.*

Üles kirjutanud P. Kurg Rõngu khk., Aakre vallast, Pühaste külast 1904.-1905.a. (EÜS II 12(22) ja 48(22)).

Lisa 6.3. Vihmakõne, vellekõne

Vihmakõne, vellekõne, õo!

Ärä minnu likes teku

Huuge, mu omane

Ärä minnu likes teku

Vihmasagar, sugulane

Ärä minnu likes teku

Likes teku tsirgukõista

Kaunist karjalatsekõista

Ole like, tsirgukõne

Like pääga pääsukõne

Mul ei kodu, kon ma kuiva

Tare, kon ma tahene

Mul ei esä tare tennu

Veli palki veeritānu

Kuuse all om minu kodu

Tare tammelehe all

EÜS II 33 (11) < Rõngu khk., Aakre v., Pühaste k. - Peeter Kurg (1905)

Lisa 7. Kontserdikava

Jrk nr.	Pealkiri	Andmed, viited
1.	Fanclub Waltz	Kolm välismaist pala (Saksamaa, Rootsi, Inglismaa). Õpitud aastal 2014 Juhan Suitsu järgi
2.	Laulu Võim	Viisi viide: ERA, Pl. 28 B2 < Jõelähtme khk., Viimsi v., Randvere k. – H. Tampere, A. Pulst Riigi Ringhäälingus 1936. a. < Mari Kilu, 84-a., Liisu Tamp, 65-a. Teksti viide: H II 58, 777/8 (8) < Tallinn < Pilstvere khk., Kabala v. - J. Wompson < Mari Jürgenson, 83 a. (1896)
3.	Näki Valts	Autor: Kathi Koch. 2016.a.
4.	Ristitud Mets	Viisi viide: EÜS X 1444 (23) – Vihula v. Karola k. – K. Viljank, J. Mark < Tohver Klembork 1913. Teksti viide: H II 38. 131. J. A. Rehberg 6. Anu Tamberg, Haljala, 189
5.	Loomine	Viis: Tartu-Maarja khk Teksti viide: H II 26. 433. T. Köster 2. Suure-Jaani, 1889
6.	Vihmakõne, vellekõne	Viisi viide: EÜS II 33 (11) < Rõngu khk., Aakre v., Pühaste k. - Peeter Kurg (1905) Teksti viide: Üles kirjutanud P. Kurg Rõngu khk., Aakre vallast, Pühaste külast 1904.-1905.a. (EÜS II 12(22) ja 48(22))

Summary

HOLY IS THE FEELING

The aim of the creative-practical diploma written part is to give an overview of the journey of what kind of musician I have become and also an overview of the idea, concept and repertoire of my diploma concert.

At my diploma concert I sing runo songs, play the piano and play the bagpipes. I chose the musical pieces for my repertoire to mark what is holy for me. For example holy is a forest, a nature in general, my creation and more. I am also emotionally attached to most of the pieces I chose. Almost every piece tells a touching story for me. Although my main instruments during the studies were the piano and the bagpipes, I sing in most of the pieces. Singing is something through which I like to musically express myself mostly and also singing is the reason I chose to study folk music and chose to keep studying it.

I thank my teacher and supervisor Celia Roose, sound technician Taavo Teras, light technician and co-musicians Mari Meentalo, Kaarel Kuusk and Karl-Markus Kohv.

Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina

Kathi Koch 17.04.1991.

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose “Püha on tunne“, mille juhendaja on Celia Roose,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni; 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, _____ (kuupäev)